

4.

Bogárdi Tünde – Szarvák Tibor: Munka és/vagy tudomány néhány gondolat a továbbtanulás, továbbképzés témakörében

Abstract

The era that we live in can be regarded as the era of the knowledge society. Out of the types of capital identified by Pierre Bourdieu the culturally influenced educational level is the one that plays an important role in the forming of and tackling of social differences. It became apparent that the key categories of the knowledge society (knowledge, performance and work) are only being born. In our experience, the values and norms that would enable people to join the economic-social modernisation processes of the 21st century are not present in the students of the sample.

Keywords: Lifelong Learning, Higher Education, Spatial/Social Mobility

Bevezetés

A Szent István Egyetem hálózatos felépítése, térbelisége, többkarúsága ideális szociológiai terepet jelent egy összehasonlító kutatásnak. Jelen

tanulmányban érintjük többek között a rekrutációs kérdéseket, az indító család szociológiai hátterét, az egyetemi élményeket és a terveket (jövőképet).

Dr. *Szarvák Tibor* Phd., tanszékvezető egyetemi docens, Szent István Egyetem
ABK, szarvak.tibor@abk.szie.hu

Bogárdi Tünde, vidékfejlesztő szociális munkás hallgató, Szent István Egyetem
ABK, bogarditunde@gmail.com

Mindezek alapján bízunk abban, hogy fel tudjuk rajzolni az egyetem hallgatóinak életen át tartó tanuláshoz kapcsolódó mentális térképét.

Főfoglalkozású dolgozó és/vagy tanuló

A XXI. század felsőoktatási hallgatóinak életmódjában a diákmunka fontos szerepet tölt be.

Jelenleg a válaszadók közel fele (1456 fő) dolgozik. Közöttük legmagasabb arányban az állandó jellegű, határozatlan időtartamú munkaviszonnyal rendelkezők vannak (64%; 928 fő), míg 7%-nak (105 fő) meghatározott időtartamú szerződése van. 16% (240 fő) diákmunkát, gyakornoki munkát végez, 9% (124 fő) alkalmi, időszakos megbízással dolgozik, 4% (62 fő) pedig megbízás jellegű (tiszteltdíjas, járulékos stb.) munkát végez.

Ugyancsak a dolgozó hallgatók körében vizsgáltuk azt is, hogy minek tekintik magukat inkább: főfoglalkozású diáknak vagy főfoglalkozású dolgozónak (aki tanul is). Előbbit a dolgozó hallgatók 30%-a (439 fő), utóbbit pedig 70% (1017 fő) jelölte meg.

Ennek a munkának a dolgozó hallgatók 60%-a szerint a saját és a kapcsolódó szakterületek, 12% szerint csak a

saját szakterület felel meg a legjobban. 16% nyilatkozott úgy, hogy egy egészen más szakterületen dolgozik, míg 13% véleménye az, hogy bármely szakterület munkája megfelelő.

Hagyományok/tapasztalatok: az indító családok szociológiai háttere

A munka és a tudomány választásának hátterét kutatva fontos megvizsgálunk azt, hogy hallgatóink milyen mobilitási utat járnak be. A válaszadók édesapjának iskolai végzettségét vizsgálva látható, hogy több mint negyedének volt felsőfokú iskolai végzettsége a hallgató 14 éves korában, ugyanis 17% egyetemi, 11% főiskolai végzettségről számolt be. Megállapíthatjuk, hogy leginkább a középfokú iskolai végzettség jellemző az édesapák körében, mert 30% szakmunkás-képzőt, szakiskolát (érettségi nélkül), 28% szakközépiskolát, technikumot és 7% gimnáziumot végzett.

Az édesapák 5%-a legfeljebb nyolc általánossal rendelkezik, míg a hallgatók 3%-a nem tudott válaszolni a kérdésre (mert nem rendelkezett ezzel az ismerettel, vagy édesapját nem ismer-te, vagy édesapja már nem élt ekkor).

Az Állatorvos-tudományi Kar esetében a hallgatók 37% nyilatkozott úgy,

hogy édesapja egyetemi végzettséggel rendelkezett a vizsgált időpontban. A szakmunkásképzőt, szakiskolát végzett édesapák aránya kiemelkedően magas (50%) a Pedagógiai Karon, ahol a legfeljebb nyolc általánost végzettek aránya is több mint két és félszerese (12%) az összes hallgató válaszából számolt átlagnak (5%).

Az adatok alátámasztják, hogy azon hallgatók, akik elsőgenerációs értelmiségiek lesznek, a Pedagógia Karon, az Egészségtudományi és Környezetegészségügyi Intézetben, a Víz- és Környezetgazdálkodási Karon, valamint az Alkalmazott Bölcsészeti Karon találhatók meg legmagasabb arányban.

Minden harmadik hallgató édesanyja felsőfokú végzettséggel rendelkezik (minden ötödik főiskolát, minden tizedik egyetemet végzett). Az édesanyák ötöde szakmunkásképzőt, szakiskolát végzett (érettségi nélkül), érettségivel 43 százalék rendelkezik. Az édesanyák 7%-a nyolc általánost tudta befejezni.

A felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkező édesanyák aránya közel kétszeres az Állatorvos-tudományi Karon tanuló hallgatók esetében (63%). Ezzel szemben a Pedagógia Karon az édesanyák mindössze 6%-a rendelkezik diplomával, azonban kiemelten magas

a szakmunkásképzőt, szakiskolát (39%) végzettek aránya, valamint a legfeljebb nyolc osztállyal rendelkezőké pedig (15%). Utóbbihoz hasonló arány jelenik meg az Alkalmazott Bölcsészeti Kar esetében is (16%).

Megállapíthatjuk, hogy míg az édesapák körében a szakmunkásképző, szakiskola (érettségi nélkül) a leginkább jellemző iskolai végzettség (30%), addig az édesanyáknak mindössze 18%-a tanult ezen iskolatípusban. Az édesanyák között több mint kétszeres a gimnáziumi végzettséggel rendelkezők aránya az édesapákhoz képest. Kiemelendő még az, hogy a felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkező szülők esetében a főiskolai diploma inkább az édesanyákra, míg az egyetemi inkább az édesapákra jellemző.

A klaszteranalízis elvégzése során a (1. táblázat) válaszadók 44,8%-a (1252 fő) az alacsony, 27,9%-a (779 fő) a közepes/vegyes, illetve 27,3%-a (761 fő) a magas iskolai végzettségi háttérű csoportba került. Szignifikáns különbség mutatkozik az egyes karok között a szülői iskolai végzettség klaszterek szempontjából. A Víz- és Környezetgazdálkodási Kar (33,3%), a Gépészmérnöki Kar (30,8%) és az Egészségtudományi és Környezetegészségügyi Intézet

1. táblázat Szülői iskolai végzettség klaszter és a karok összefüggése*

		Iskolai végzettség klaszterek				Összesen
		magas	közepes	alacsony		
SZIE Alkalmazott Bölcsészeti Kar	N	48	21	113	182	
	%	26,4%	11,5%	62,1%	100,0%	
SZIE Állatorvos-tudományi Kar	N	31	60	23	114	
	%	27,2%	52,6%	20,2%	100,0%	
SZIE Egészségtudományi és Környezetegészségügyi Intézet	N	38	9	76	123	
	%	30,9%	7,3%	61,8%	100,0%	
SZIE Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar	N	229	248	372	849	
	%	27,0%	29,2%	43,8%	100,0%	
SZIE Gazdasági Kar	N	50	28	119	197	
	%	25,4%	14,2%	60,4%	100,0%	
SZIE Gépészmérnöki Kar	N	74	86	80	240	
	%	30,8%	35,8%	33,3%	100,0%	
SZIE Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar	N	129	157	161	447	
	%	28,9%	35,1%	36,0%	100,0%	
SZIE Pedagógiai Kar	N	21	5	74	100	
	%	21,0%	5,0%	74,0%	100,0%	
SZIE Víz- és Környezetgazdálkodási Kar	N	25	8	42	75	
	%	33,3%	10,7%	56,0%	100,0%	
SZIE Ybl Miklós Építéstudományi Kar	N	116	157	192	465	
	%	24,9%	33,8%	41,3%	100,0%	
Összesen	N	761	779	1252	2792	
	%	27,3%	27,9%	44,8%	100,0%	

* A klaszteranalízisbe bevont változók a következők voltak: az édesapa, illetve az édesanya legmagasabb iskolai végzettsége akkor, amikor a válaszadó 14 éves volt. A klaszteranalízis eredményeként három csoport rajzolódott ki: a magas, a közepes (vegyes) és az alacsony iskolai végzettségi háttérű hallgatók klaszterei.

(30,9%) hallgatói esetében 30% feletti a magas iskolai végzettségi háttérű hallgatók aránya. Az alacsony iskolai végzettségi háttér leginkább a Pedagógiai Karon (74%) jellemző, míg legkevésbé az Állatorvos-tudományi Kar hallgatóinak körében találkozunk vele (20,2%).

A kutatás során vizsgáltuk, hogy a hallgató összességében hogyan ítéli meg családjá anyagi helyzetét akkor, amikor ő 14 éves volt. A válaszadók 53%-a nagyjából átlagosnak minősítette családjá anyagi helyzetét, míg a fennmaradó 47% a következőképpen oszlik meg: 26% az átlagosnál valamivel vagy sokkal jobbnak értékelte, míg 21% az átlagosnál valamivel vagy sokkal rosszabbnak.

Leginkább a Pedagógia Karon tanuló hallgatók válaszai térnek el az átlagtól, ugyanis itt a válaszadók 62%-a minősítette családjá anyagi helyzetét átlagosnak, mindössze 12% tartja az átlagosnál valamivel jobbnak, viszont 23% azok aránya, akik az átlagosnál valamivel rosszabbnak tekintik, és 3% az átlagosnál sokkal rosszabbnak ítélte meg. Vagyis körükben az átlagostól magasabb arányban jellemző a rosszabb anyagi helyzet. Hasonló következtetést vonhatunk le a Víz- és Környezetgazdálkodási Kar, valamint

az Alkalmazott Bölcsészeti Kar hallgatóinak válaszaiból, míg az Állatorvos-tudományi Karon tanulók családjának anyagi helyzetét jobbnak minősíthetjük az átlagtól.

Az Alkalmazott Bölcsészeti Karon, az Egészségtudományi és Környezetegészségügyi Intézetben, az Állatorvos-tudományi Karon és a Gazdaság- és Társadalomtudományi Karon 85% feletti azon hallgatók aránya, akiknek családtagjai között nincs hasonló szakterületen végzettséget szerzett és/vagy e szakterületen dolgozó. A Gépészmérnöki Kar esetében viszont ez az arány mindössze 68%, és ugyanitt kiemelten magas (10%) azon hallgatók aránya, akiknek szüleik és nagyszüleik között is van kapcsolódó szakmájú. Azon hallgatók aránya, ahol csak a szülők között van azonos végzettségű vagy hasonló szakterületen dolgozó, szintén magasabb az átlagosnál (19%).

Középiskolai változók: érettségi és a szakválasztás

A megkérdezettek 43%-a (1210 fő) hagyományos négyosztályos gimnáziumban, 40%-a (1124 fő) szakközépiskolában, 13%-a (366 fő) hat-, vagy nyolcosztályos (szerkezetváltó) középiskolában, illetve kéttannyelvű

gimnáziumban tanult. 4% (103 fő) az egyéb válaszlehetőséget jelölte meg.

E kérdés tekintetében szignifikáns különbség mutatkozik az egyes karok között. Az Állatorvos-tudományi Karon 50% feletti azok aránya, akik hagyományos négyosztályos gimnáziumban végeztek, illetve 40% feletti

azoké, akik hat-, vagy nyolcosztályos (szerkezetváltó) középiskolában, kétannyelvű gimnáziumban tanultak.

A szakközépiskolai végzettséggel rendelkezők 50% feletti aránnyal vannak jelen az Alkalmazott Bölcsészeti Kar (56%), valamint a Víz- és Környezetgazdálkodási Kar (55%) esetében.

2. táblázat Mekkora szerepet játszottak az alábbiak abban, hogy idejött tanulni, hogy ezt a szakot választotta?

	N	Átlag	Szórás
Ez érdekel	2798	4,4489	0,8989
Ezen a területen szeretnék dolgozni	2795	4,3544	1,0004
A kar, a képzés jó hírre	2784	3,3383	1,2904
A tanárok jó hírre	2773	2,7153	1,3598
Közel van a lakóhelyemhez	2791	2,7041	1,5501
Ezzel a végzettséggel külföldön is könnyebb munkát találni	2781	2,7032	1,4293
A felvételi pontszámom alapján ide kerültem	2775	2,3332	1,5280
Ezen a területen dolgozom	2756	2,1253	1,5602
Szüleim, rokonaim ajánlása	2787	1,8937	1,2621
Barátom, barátnőm ajánlása	2780	1,8135	1,2710
Viszonylag könnyű diplomát szerezni	2780	1,6858	1,0168
Jó kollégiumi elhelyezés	2773	1,6170	1,2149

A kutatás során vizsgáltuk, hogy a kérdőívben felsorolt egyes tényezők mekkora szerepet játszottak a hallgatók szakválasztása során. Tizenkét tényezőt kellett a válaszadóknak egytől ötig skálán osztályozniuk, ahol az egyes azt jelentette, egyáltalán nem játszott szerepet, az ötös osztályzat

pedig azt, hogy meghatározó szerepet játszott.

A 2. táblázatból leolvasható, hogy a hallgatók számára az volt leginkább fontos, hogy az érdeklődésüknek megfelelő szakot válasszanak (4,45), majd ezt az „ezen a területen szeretnék dolgozni” tényező követi (4,35), a rangsor

harmadik helyére pedig „a kar, a képzés jó hírneve” került (3,34). A szóráserkékekből megállapíthatjuk, hogy a hallgatók véleménye a legfontosabbnak tartott „ez érdekel” tényező megítélésében volt a leginkább homogén.

Varianciaanalízissel vizsgáltuk, hogy kimutatható-e szignifikáns összefüggés az egyes karok, illetve a hallgatók által a szakválasztás során szerepet játszó tényezők fontosságának megítélésében. A varianciaanalízis két tényező esetében mutatott szignifikáns különbséget a karok között, amely tényezők a következők: „a kar, a képzés jó hírneve”, illetve az „ezzel a végzettséggel külföldön is könnyebb munkát találni”.

„A kar, a képzés jó hírneve” tényezőt legfontosabbnak a Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar hallgatói ítélték (3,84), majd ezt a Gépészmérnöki Kar (3,57) és a Pedagógiai Kar (3,40) követi.

Az „ezzel a végzettséggel külföldön is könnyebb munkát találni” tényezőt a Gépészmérnöki Kar hallgatói tartották legfontosabbnak (3,47), míg a Pedagógiai Karon tanulók a legkevésbé fontosnak.

A válaszadók 73%-a (2042 fő) tanul jelenleg azon a szakon, amelyet első helyre írt a felvételi jelentkezésnél,

azonban ennél jóval magasabb átlagot figyelhetünk meg az Állatorvos-tudományi Kar (96%) és a Pedagógiai Kar (86%) esetében.

A válaszadók 40%-a (1131 fő) kapott többletpontot a nyelvvizsga miatt, azonban az Állatorvos-tudományi Kar esetében ez az arány több mint kétszeres (97%). Ugyanezen kar hallgatói körében láthatjuk azt, hogy a 94% kapott többletpontot emeltszintű érettségire, illetve esetükben a legmagasabb a tanulmányi verseny eredményekért többletpontot kapók aránya is (5%).

A hátrányos helyzetért a tanulók 5%-a kapott többletpontot, azonban az Egészségtudományi és Környezetegészségügyi Intézet és a Pedagógia Kar hallgatóinak körében ez az arány 10% feletti.

Egyetemi élmények

A kérdőív vizsgálta a hallgatók egyetemi karukkal való elégedettségét a táblázatban található szempontok alapján. A válaszadók leginkább a tanárok tudásával, felkészültségével elégedettek (4,06), majd ezt a könyvtár felszereltsége, működése (3,80) és a tanulmányi előadók munkája (3,80) követi (3. táblázat). Megállapíthatjuk, hogy a hallgatók válaszai alapján felállított rangsor első három helyéből ket-

3. táblázat Mennyire elégedett itt a karon az alábbiakkal?

	N	Átlag	Szórás
A tanárok tudásával, felkészültségével	2779	4,0562	,8552
A könyvtár felszereltségével, működésével	2377	3,8001	1,0977
A tanulmányi előadók munkájával	2713	3,7958	,9517
A tanárok segítőkészségével	2791	3,7852	,9938
A közösségi élettel	2077	3,5515	1,1678
A kollégiumi elhelyezés színvonalával	1403	3,5346	1,5096
A tananyagok színvonalával	2776	3,5133	,9160
A külföldi ösztöndíj-lehetőségekkel	1445	3,3229	1,1826
A művelődési, szórakozási lehetőségek választékával	1886	3,2596	1,1898
A gyakorlati képzés színvonalával	2492	3,2393	1,1504
Új, friss szakirodalom biztosításával	2218	3,2233	1,1685
Az információáramlás (pl. a tanulmányi információs rendszerek, a hallgatói nyilvántartási rendszerek, az intézményi honlapok) színvonalával	2763	3,2180	1,1822
A tantermek berendezésével, felszereltségével	2778	3,0335	1,0697

tón olyan tényezők állnak, amelyek az egyetemi dolgozók (oktatók, tanulmányi előadók) tudásához, személyiségéhez kapcsolódik.

Közel azonos mértékben elégedtek a hallgatók a tanárok segítőkészségével (3,79), majd ezt a közösségi élettel (3,55), a kollégiumi elhelyezés színvonalával (3,53) és a tananyagok színvonalával való elégedettség (3,51) követi.

A külföldi ösztöndíj-lehetőségek (3,32), a művelődési, szórakozási lehetőségek választékával (3,26), a gyakorlati képzés színvonalával (3,24), az új,

friss szakirodalom biztosításával (3,22), illetve az információáramlás színvonalával (3,22) való elégedettség esetében megállapítható, hogy a válaszadók ezekkel is inkább elégedettek, mint nem, ugyanis mindegyik átlagpontszáma hármas érték feletti. Legkevésbé a tantermek berendezésével, felszereltségével (3,03) elégedettek a hallgatók.

Az új, friss szakirodalom biztosításával való elégedettség, illetve az, hogy a válaszadó mely karon tanul, szignifikáns összefüggést mutat varianciaanalízissel vizsgálva. A karok bontásá-

ban megállapítható, hogy az új, friss szakirodalom biztosításával leginkább az Egészségtudományi- és Környezetegészségügyi Intézet (3,96) és a Gazdasági Kar (3,93) hallgatói elégedettek, míg legkevésbé az Ybl Miklós Építéstudományi Karon (2,52), illetve a Gazdaság- és Társadalomtudományi Karon (2,97) tanuló válaszadók.

A szülői iskolai végzettség klaszterek, illetve a fentiekben ismertetett tényezőkkel való elégedettség összefüggését vizsgálva öt esetben mutatható ki szignifikáns különbség. Ezek a következők: a tananyag színvonalával;

a tanárok tudásával, felkészültségével; a gyakorlati képzés színvonalával; az információáramlás színvonalával és az új, friss szakirodalom biztosításával való elégedettség.

Mind az öt tényezőnél az alacsony iskolai végzettségi háttérű klaszterhez tartozó hallgatók esetében figyelhető meg a legmagasabb fokú elégedettség, majd őket a magas iskolai végzettségi háttérű klaszterhez tartozók követik, és megállapíthatjuk, hogy a közepes iskolai végzettségi háttérű klaszterhez tartozó hallgatók a legkevésbé elégedettek ezekkel.

4. táblázat Mekkora figyelmet fordítanak az alábbiakra?

	N	Átlag	Szórás
A tehetséges hallgatók segítésére, támogatására	1903	3,3025	1,1382
A hallgatók kívánságainak megfelelő kulturális, szabadidős programok szervezésére, támogatására	1903	3,0210	1,1630
A külföldi ösztöndíj lehetőségekről való tájékoztatásra	1952	2,9560	1,2807
A hallgatók szociális problémáival való foglalkozásra	1900	2,9333	1,1772
Az elhelyezkedés segítésére a végzés után	1343	2,7780	1,2740
Tájékoztatásra a kari vezetés munkájáról, terveiről	2153	2,6152	1,1619

A hallgatók szerint a 4. táblázatban található lehetőségek közül a legtöbb figyelmet a tehetséges hallgatók segítésére, támogatására (3,30) fordítják a karon, majd ezt a hallgatók kívánságainak megfelelő kulturális, szabadidős

programok szervezése, támogatása (3,02) követi. A külföldi ösztöndíj lehetőségekről való tájékoztatás (2,96) a harmadik, míg a hallgatók szociális problémáival való foglalkozás (2,93) a negyedik helyen található a hallgatók

véleménye alapján felállított rangsorban. Az elhelyezkedés segítése a végzés után (2,77), illetve a tájékoztatás a kari vezetés munkájáról, terveiről (2,62) az a két tényező, amelyekre a hallgatók szerint legkevesebb figyelmet fordítanak a karon.

Szignifikáns összefüggés aközött, hogy a válaszadók mely karon tanulnak, illetve miként vélekednek, mekkora figyelmet fordítanak az adott karon a vizsgált tényezőkre, egyetlen esetben – a tájékoztatás a kari vezetés munkájáról, terveiről esetében – található. Ezzel leginkább az Egészségtudományi és Környezetegészségügyi Intézet (3,30), a Pedagógiai Kar (3,27) és a Gazdasági Kar (3,10) hallgatói az elégedettek, míg legkevésbé a Gazdaság- és Társadalomtudományi Karon (2,31) tanulók gondolják úgy, hogy megfelelő tájékoztatásban részesülnek a kari vezetés munkájáról, terveiről.

A szülői iskolai végzettség klaszterek, valamint aközött, hogy a hallgatók szerint az adott karon mekkora figyelmet fordítanak a vizsgált tényezőkre, három tényező esetében találunk szignifikáns különbséget. Ezek a következők: a hallgatók szociális problémáival való foglalkozás, a külföldi ösztöndíj lehetőségekről és a kari vezetés mun-

kájáról, terveiről szóló tájékoztatás. Az előzőekhez hasonlóan ez esetben is megállapíthatjuk, hogy az alacsony iskolai végzettségi háttérű klaszterhez tartozó hallgatók szerint több figyelmet fordítanak erre a karon, mint a magas és közepes iskolai végzettségi háttérű klaszterbe sorolt hallgatók szerint.

Vizsgáltuk, hogy a hallgató tanulmányai alatt részt vett-e tudományos diákköri munkában, szakkollégiumban, külföldi képzésben, ösztöndíjban, kutatási tevékenységben, illetve szakmai táborokban. Amennyiben az e tevékenységekben való részvételt és a karok összefüggését vizsgáljuk, megállapítható, hogy minden esetben szignifikáns különbség mutatkozik.

Tudományos diákköri munkában a válaszadók 6%-a vett részt, 23% még nem, de tervezi, valamint 71%-uk jelenleg sem vesz részt benne, és nem is tervezi. Az átlagtól való jelentős eltérést tapasztalunk az Állatorvos-tudományi Kar hallgatói esetében, ahol a tanulók 17%-a vesz részt tudományos diákköri munkában, és 60%-uk tervezi ezt.

A szakkollégiumi részvétel a válaszadók 5%-ára jellemző, 4,9%-uk tervezi, és 90%-uk pedig nem érdeklődik

e lehetőség iránt. A Mezőgazdasági- és Környezettudományi Kar hallgatói esetében a szakkollégiumban résztvevők aránya 13%, illetve 9%-uk tervezi, hogy részt fog venni benne.

A külföldi képzés, ösztöndíj a válaszadók 4%-át érinti, illetve 20%-uk tervezi, hogy él a lehetőséggel. A tudományos diákköri munkához hasonlóan az Állatorvos-tudományi Kar hallgatói esetében van jelentős eltérés. Közöttük tíz százalékuk vett már részt ilyenben, és 44%-uk tervezi. A külföldi képzésre, ösztöndíjra legkevésbé a Pedagógiai Karon tanuló hallgatók mutatnak nyitottságot.

Kutatási tevékenységben leginkább az Állatorvos-tudományi Kar (27%), illetve az Alkalmazott Bölcsészeti Kar (22%) hallgatói vesznek részt, míg a Gazdasági Karon (85%) és a Pedagógiai Karon (85%) tanulók körében a legmagasabb azok aránya, akik nem végeznek és nem is terveznek kutatási tevékenységet.

Szakmai táborokban a válaszadók 7%-a vesz részt, valamint 14%-uk tervezi ezt. Jelentős eltérés az Ybl Miklós Építéstudományi Kar esetében mutatkozik, itt a hallgatók 17%-a már vett részt szakmai táborban, 31%-uk pedig tervezi.

A válaszadók 25%-a (689 fő) vette igénybe egyetemi, főiskolai tanulmányai alatt a diákhitelt, valamint 57 fő (2%) tervezi ezt felvenni. Nem mutatható ki szignifikáns különbség az egyes karok között abban a tekintetben, hogy az ott tanuló hallgatók igénybe vették-e már a diákhitelt vagy sem, azonban kiemelendő, hogy a Víz- és Környezetgazdálkodási Karon és a Pedagógiai Karon a válaszadók közel harmada vette igénybe a diákhitelt.

Szignifikáns különbség mutatkozik az egyes szülői iskolai végzettség klaszterekhez tartozó hallgatók között abból a szempontból, hogy egyetemi, főiskolai tanulmányaik alatt igénybe vették-e a diákhitelt vagy sem. Az alacsony iskolai végzettségi háttérű hallgatók között a legmagasabb azok aránya, akik felvették a diákhitelt tanulmányaik során (29%), míg a legacsonyabb ez az aránya a vegyes iskolai végzettségi háttérű klaszterhez tartozó hallgatók esetében (20%).

A válaszadók 41%-a (1142 fő) rendszeresen vállalt tanulmányai alatt munkát, pénzkereseti lehetőséget, míg 32%-uk (897 fő) alkalmanként. 12% (339 fő) arról számolt be, hogy tervezi a munkavállalást tanulmányai mellett, és mindössze a hallgatók 15%-

a nyilatkozott úgy, hogy nem vállalt és nem is tervez vállalni munkát, amíg tanulmányokat folytat.

Szignifikáns különbség mutatkozik a hallgatók tanulmányok melletti munkavállalása, illetve aközött, hogy mely karon tanulnak. A rendszeres munkavállalás leginkább (a hallgatók felét érintően) a Gazdasági Kar, a Pedagógiai Kar, valamint az Alkalmazott Bölcsészeti Kar hallgatóinak körében jellemző.

A diákhitel igénybevételéhez hasonlóan a tanulmányok alatti munkavállalás is szignifikáns összefüggést mutat a szülői iskolai végzettség klaszterekkel. Ebben az esetben is az alacsony iskolai végzettségi háttérű klaszterhez tartozó tanulók között a legmagasabb azok aránya (48%), akik rendszeresen dolgoznak tanulmányaik mellett, míg a vegyes iskolai végzettségi háttérű klaszterhez sorolt tanulók esetében a legalacsonyabb (32%). Megállapíthatjuk, hogy a magas iskolai végzettségi háttérű klaszterhez tartozó hallgatók körében 18%-a azok aránya, akik tanulmányaik során nem vállaltak és nem is terveznek vállalni munkát, pénzkereseti lehetőséget.

Szignifikáns összefüggés van aközött, hogy a hallgató a tanulmányai alatt vesz-e igénybe diákhitelt, illetve

vállal-e munkát, pénzkereseti lehetőséget. A válaszadók 12%-a (337 fő) rendszeresen dolgozik, és ezzel párhuzamosan a diákhitelt is igénybe vette. Megállapíthatjuk azt is, hogy a diákhitel lehetőségével élők közel fele (49%) végez rendszeresen munkát.

Tervek, jövőkép

A válaszadók több mint fele (1490 fő) tervez (további) részvételt a szakjához kapcsolódó MA/MSc képzésben, 6% (164 fő) pedig egy másik szakhoz kapcsolódó MA/MSc képzést szeretne elvégezni, 11% (305 fő) pedig jelenleg is MA/MSc képzésen tanul. Minden harmadik válaszadó terve között nem szerepel az MA/MSc képzés.

Mindegyik kar esetében 20% feletti azon hallgatók aránya, akik nem tervezik, hogy részt vesznek MA/MSc képzésben, azonban legmagasabb ez az arány az Állatorvos-tudományi Kar (78%), az Alkalmazott Bölcsészeti Kar (51%) és a Pedagógiai Kar (49%) hallgatóinak esetében. Az Állatorvos-tudományi Kar abból a szempontból kiemelendő, hogy ott egységes, osztatlan képzés folyik, amely magyarázza, hogy a hallgatóknak miért csupán 17%-a kíván a szakhoz kapcsolódó MA/MSc képzésben részt venni (míg az összes

többi kar esetében 40% feletti ez az arány). A jelenlegi szakhoz kapcsolódó MA/MSc képzésben való részvételre vonatkozó tervekről legmagasabb arányban az Ybl Miklós Építéstudományi Kar hallgatói számoltak be (73%).

Szignifikáns összefüggés mutatható ki a szülői iskolai végzettség klaszterek, illetve aközött, hogy a hallgató tervez-e (további) részvételt MA/MSc képzésben.

A válaszadók több mint negyede nyilatkozott úgy, hogy tanulmányai befejezése után szeretne letelepedni abban a városban, ahol tanulmányait végzi; illetve a válaszadók 11%-a (300 fő) hajlandó lenne akár más jellegű, alacsonyabb iskolai végzettséget igénylő állást is vállalni, csak hogy a városban maradhasson.

Szignifikáns összefügg mutatható ki aközött, hogy a hallgató szeretne-e letelepedni abban a városban, ahol a tanulmányait folytatja, illetve, hogy melyik karon tanul. Az Alkalmazott Bölcsészeti Kar (90%), a Víz- és Környezetgazdálkodási Kar (89%), a Pedagógiai Kar (89%) és a Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar (88%) esetében a legmagasabb azon hallgatók aránya, akik nem szeretnének letelepedni az adott városban. Az

Ybl Miklós Építéstudományi Kar hallgatóinak viszont közel fele nyilatkozott úgy, hogy a tanulmányok befejezése után is szívesen maradna az oktatás helyszínéül szolgáló városban (Budapesten).

Az, hogy a válaszadók közel kétharmada nem szeretne letelepedni a diploma megszerzése után a városban, ahol tanul, pozitívként is felfogható, ha abból indulunk ki, hogy a végzett hallgatók visszatérnek oda, ahol középiskola tanulmányaikat folytatták. Azonban ennek megerősítésére további kutatások lennének indokoltak, ugyanis jelen kérdőív nem vizsgálta a hallgatók külföldi munkavállalásra vonatkozó terveit.

Társadalmi presztízs, anyagi megbecsültség

A válaszadók közel fele magasnak, illetve nagyon magasnak ítéli meg szakmája társadalmi presztízsét, míg 35% (916 fő) közepesnek minősíti, és 16% (436 fő) úgy véli, hogy alacsony, illetve nagyon alacsony.

Bár szignifikáns összefüggés nem mutatható ki a karok, illetve aközött, hogy a hallgatók hogyan látják, mekkora szakmájuk társadalmi presztízse Magyarországon, de egyfajta tenden-

cia megfigyelhető. Az Állatorvos-tudományi Kar hallgatói ítélték meg leginkább úgy, hogy szakmájuk magas társadalmi presztízzsel bír, majd őket a Gépészmérnöki Kar, illetve az Ybl Miklós Építéstudományi Kar hallgatói követik. Legkevesbé az Alkalmazott Bölcsészeti Karon tanulók gondolják azt, hogy szakmájuk társadalmi presztízse magas.

A szakma társadalmi presztízisének megítélése, illetve az, hogy a hallgató mely szülői iskolai végzettség klaszterbe tartozik, szignifikáns összefüggést mutat. A vegyes iskolai végzettségi háttérű klaszterhez tartozó hallgatók ítélik meg leginkább pozitívan szakmájuk társadalmi megbecsültségét (3,53), majd őket a magas (3,35) és az alacsony iskolai végzettségi háttérű (3,32) klaszterbe sorolt hallgatók követik.

A kérdőív a társadalmi megbecsültségen túl az anyagi megbecsültséget is vizsgálta. A válaszadók több mint harmada magasnak, illetve nagyon magasnak tartja szakmája anyagi megbecsültségét, 37% közepesnek, 20% (515 fő) alacsonynak és 10% (252 fő) nagyon alacsonynak ítéli meg.

A Gépészmérnöki, illetve a Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar hall-

gatói vélekednek úgy leginkább, hogy leendő szakmájuk anyagi megbecsültsége jó, míg a Pedagógiai Karon és az Egészségtudományi és Környezetegészségügyi Intézetben tanulók a legkevesbé bizakodóak ezzel kapcsolatban.

Összegzés

A kutatás adatai arra engednek következtetni, hogy a SZIE alföldi karain tanuló válaszadók számára a diploma megszerzése térbeli/társadalmi helyváltoztatást (mobilitást) jelent. Ezekre a képzési helyekre jellemzően első generációs értelmiségi diákok járnak, akik érdeklődésből és a képzési helyszín presztízse alapján választották ki a felvételi keresgélésben az intézményt. Fontos megjegyeznünk, hogy a választott képzések alacsony makrotársadalmi (anyagi) presztízisével sokak saját maguk is tisztában vannak.

Az életen át tartó tanulás mentális térképében mindez rendkívül fontos szempont, mert a „főfoglalkozású dolgozó” lét további kényszerként hat; s a klasszikus értelmiségi szerepkészletek adaptálásától veszi el az időt és a lehetőségeket.

Ahhoz, hogy valódi választásról beszéljünk (tudomány vagy/és

munka) az egyetemen fontos az alföldi karok ilyen típusú differenciáltabb fejlesztése. A LLL-témakörében a kutatások további bővítése, az állás-adatbank létrehozása, a TDK, mint hallgatói életforma meghatározása, valamint a szakkollégiumi munka meggyökeresítése. Ezek a tevékenységek talán a „főfoglalkozás” mellett is hatékonyabb értelmiségi kompetenciaemelő lehetőséget (klasszikus hallgatói lét megélését) biztosíthatnak.

Az Alföld megtartókéességére jó példa az ugródeszka-szerep megjele-

nése. Az első generációs értelmiségi hallgatók nem maradnak a képzés helyszínén (csak remélhetjük, hogy a szülővárosba visszatérnek).

A vidéki felsőoktatás és a vidék megtartóereje közötti összefüggés kutatására további vizsgálatok szükségesek. Jelen tanulmányban azt bizonyítottuk, hogy a SZIE DPR-s kutatásaiban egy olyan térségeken átívelő felsőoktatási intézmény képe rajzolódik ki elénk, amelyben együtt tanul az a hallgató, amelynek a társadalmi státusz-megtartás a célja, és együtt az a diák, akinek a mobilitás.